TIDSFÖRDRIF

NR 46 TORSDAGEN DEN 13 NOVEMBER 1958 PRIS 60 ÖRE

Innehåll:

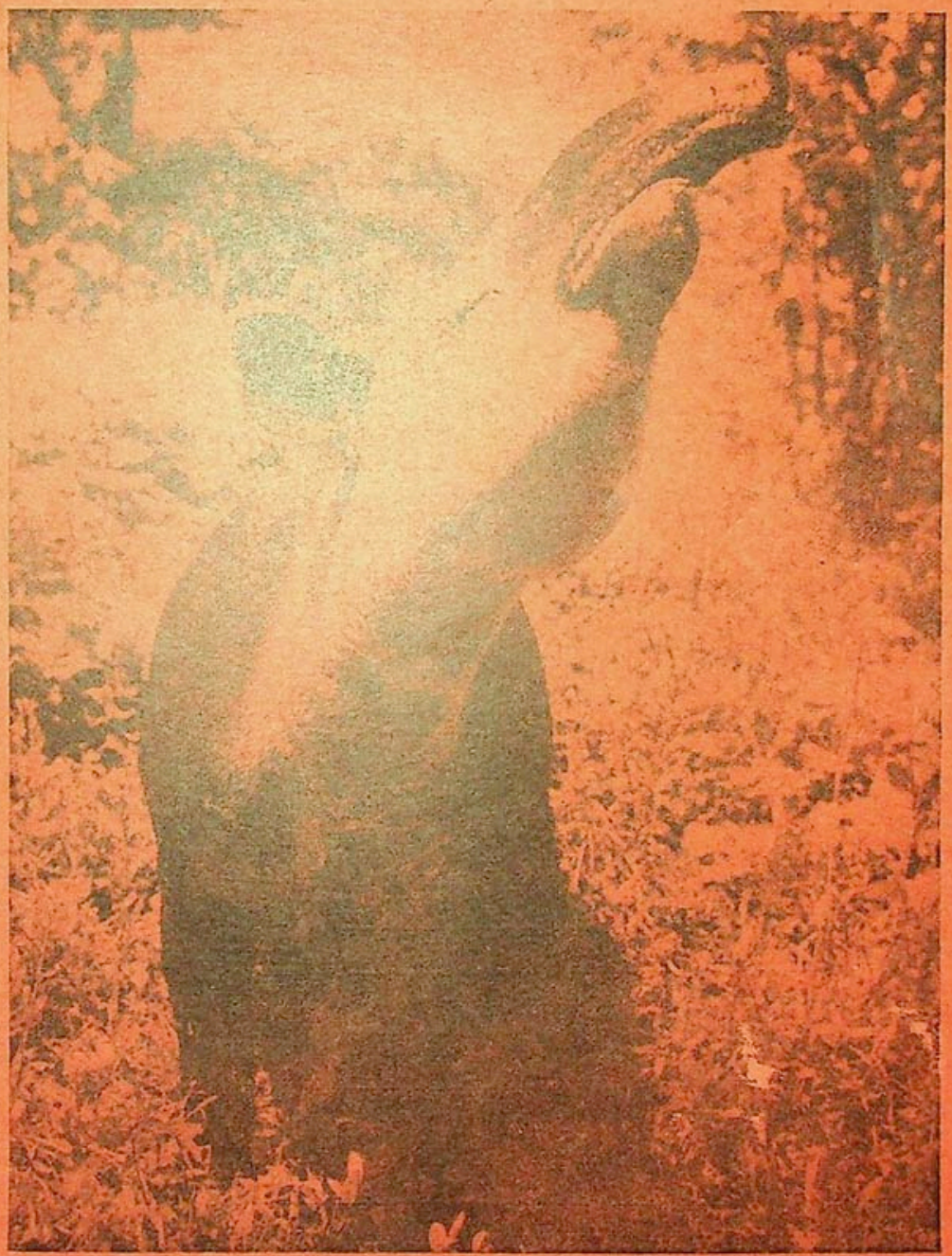
SURALUNDS-JACOB
blir fast för Klock-Fia
och Håla-Hampus drar
en lättnadens suck
i Göran Qvillebos historia.

FRÅN ANDRA SIDAN
kommer ibland varningar,
och i vår spökserie
berättas denna gång
om sådana varsel.

LÄR ESPERANTO
med hjälp av vår kurs
som börjar i detta nummer!
Efter femton gånger
kan Ni grunderna.

INGEMAR
presenteras åter denna vecka
i en artikel från
Masson till Machen.

Huvudjägarna
var målet för Rolf Blombergs
skildring av en färd, fylld av
strapatser. Läs om indianerna,
om djuren i djungeln, om
aporna, fåglarna
och tapiren

NOV

ROLF BLOMBERG:

Där huvudet sitter löst

Fotografier av broar, atlantångare och städer imponerade på huvudjägarna...

Den här gången var Severo varnad, och han navigerade med stor försiktighet över det svåra stället. Vi kom lyckligt förbi, och kanoten förde oss vidare. Vi hade nu bestämt oss för att uppsöka huvudjägarna vid Rio Copotaza, och Severo ställde i utsikt att vi skulle kunna stanna där en längre tid, ty stammen var för närvarande ganska fredlig av sig.

Allt oftare bubblade tillflöden fram ur skogen. Floden blev bredare och bredare, de väldiga vattenmassorna flöt lugnare, och dånet från strömmen mildrades till ett dovt sorl. Det var en lust att färdas. Timmarna svann, den ena dagen gled omärkligt in i den andra. Och så anlände vi en stilla eftermiddag till indianboplatsen vid flodernas sammanflöde, där vi stormade i land under tjut och gevärsknallar, som om vi aldrig gjort annat.

Med värdiga steg går den gamle huvudjägarhövdingen genom sin by. Han är nöjd med vad han ser. Odlingarna ligger välmående i solskenet, och de sex husen har en säker plats på näset mellan de två stora floderna, som flyter samman här. Det är klokt att ha så kort väg till vatten. Och fisk får man, och urskogen med dess vimmel av matnyttigt vilt befinner sig blott på ett pilhålls avstånd.

Chumbela är lyckligt gift, han har fyra hustrur och ett myller av barn. Den yngsta av hans gemåler är bara elva år.

Hövdingen, som heter Chumbela, bor i det största och pampigaste huset. Det är så fint att det har väggar i alla väderstreck, grova pålar av chonta-trä, som drivits djupt ned i den lösa marken, men så skall det också rymma en stor familj. Chumbela är lyckligt gift, han har fyra hustrur och ett myller av barn. Den yngsta av hans gemåler är en täck, ung kvinna på blott elva år, rövad från en annan stam av en klok och företagsam undersåte, som erbjudit henne åt den store hövdingen. Hon skulle gott kunna ha sagt farfar åt sin herre och man, men det gör hon inte. Chumbela är visserligen 75 år, om han nu räknat rätt, men han har en långt yngre mans sinne och kraft. Han aktas och äras i byn som en erfaren och slug gammal huvudjägare, och på hans frodiga kropp finnes många ärr efter kulor och spjut, ärofulla minnen från strider med andra jibaros. Som familjefader är Chumbela gladlynt och god, han är inte någon despot, och hans fyra hustrur behöver minst av allt känna sig som några slavinnor.

Närmaste granne till Chumbela är den unge Nauitschá. Hans hydda är inte så fin, den har inga väggar alls, men den räcker gott till för hans lilla familj, som består av hustru och en skojfrisk pojke. Själv är Nauitschá raka motsatsen till den gamle hövdingen, och ingen kan tro, som det berättas, att han en gång hemfört en fiendes huvud i triumf. Han är en spelevink på 25 år, som fnittrar som en flicka, och hela hans uppträdande är för övrigt allt annat än manligt. Han blir vinglig och flabbig efter bara ett par tre skålar chicha, medan Chumbela kan förtära väldiga massor av den goda drycken utan att man märker någon förändring på honom.

Nauitschá hyser djup respekt för sin hustru. Han företar sig inte gärna något utan att först noggrant förhöra sig om hennes mening, och han låter henne hålla ordning på familjens affärer. Ibland får han duktigt med ovett, som han undergivet, någon gång lamt protesterande, tar emot. Men ingen av männen hånar honom för den sakens skull, ty sådan är hustruns ställning.

Överallt i byn, och borta i andra byar också, frågar de äkta männen sina kvinnor till råds i allsköns angelägenheter, och de är mycket noga med att kvinnorna inte skall behöva uträtta det grövsta arbetet. Ånej, det är Nauitschá som fäller träd, bygger hus, tillverkar kanoter, går på jakt och fiske. Hans hustru håller odlingen ren, lagar maten och sysslar med hantverk, och på henne faller slutligen hemmets viktigaste uppgift: att bereda en god och stark chicha.

Chumbela, den store, och Nauitschá, den lille, är för tillfället lika nöjda med tillvaron. Och hövdingen kastar en gillande blick på den unge mannen och hans duktiga hustru, när han sävligt går förbi deras hus.

— — —

Så kom vår kanot och bröt friden.

När vi under skrik och salut lade till vid stranden, där Rio Copotaza blandade sitt vatten med Rio Pastaza, mötte oss en kryllande hop indianer på playan.

Den förste som steg fram emot oss, där vi stod behängda med alla våra vapen, var en spinkig, skrattande ung indian. Det visade sig vara Nauitschá, och att han fått ett sådant förtroendeuppdrag av de andra, tydde på att han trots sitt allt annat än respektingivande yttre dock måste vara en ganska ansedd och betydande person i huvudjägarbyn. Hur som helst, ett livligt parlamenterande uppstod. Nauitschá förklarade för oss att vi var välkomna att ta in våra förråd under hans tak och att, om vi så önskade, även själva stanna i hans hus. Vi tittade på Severo och tackade ja.

— Bäst att bo i det huset, det ligger nära floden och kanoten, påminde Severo oss sedan.

Ja, det fanns ju heller inte några väggar i bostaden! Som jag sagt förut: i dessa trakter kunde man aldrig veta, när man av någon anledning skulle bli tvungen att hastigt och lustigt fara sin kos.

Vi samlades nu framför Nauitschás husliga härd, och medan den unga hustrun plockade med sina chichaskålar, steg vi med stor värdighet in under taket. Hälsningsceremonien kunde börja.

Det var onekligen skrattretande att se hur värden på stället uppträdde. Man måste ju anlägga ett bistert och ilsket uttryck, då man inleder samtalet; enligt ceremonielet skall både husets herre och den besökande ansträngа sig att verka så manliga och farliga som möjligt. Nauitschás energiska försök att göra stämman dov och att visa ett skräckinjagande uppträdande var kostliga att skåda, och Henry och jag måste behärska oss till det yttersta för att inte brista ut i skratt. Vi drog en lättnadens suck, när välkomsthälsningen var över.

Genom Telmo frågade sedan Nauitschá ut oss mycket noga om allting: vad ändamålet med vår resa var, om vi hade far och mor i livet, om vi hade många syskon och stor släkt, och varför vi inte medförde våra hustrur. Telmos förklaring att vi båda var ungkarlar förvånade Nauitschá på det högsta, och våra motiv för att vi ännu inte gått och gift oss, kunde han rakt inte fatta. Vidare var han mycket intresserad av hur det såg ut i det land, från vilket vi kom, samt hur vi företagit resan hit. Han frågade slutligen om det fanns indianer hos oss och om man kunde jaga jaguarer och alligatorer.

Det var givetvis ganska svårt för oss att svara på allt detta, så att vår värd begrep, vad vi menade, men jag hade med mig en del fotografier, vilka jag visade för honom och som gjorde god verkan. Det var bilder av städer, palats, broar, atlantångare, flygmaskiner och fallskärmshoppare, militärparader med soldater till häst, elefanter, skidåkare, isjakter och mycket annat. Nauitschá gapade av förvåning, när Telmo förklarade för honom, vad fotografierna föreställde. Han förstod, sade han, att vårt folk var ett mycket mäktigt folk.

En mängd jibaros från de kringliggande husen samlades så småningom för att ta de vita männen i ögonsikte. De höll sig avvaktande och betraktade oss misstänksamt; de var säkert inte alls förtjusta över att vi uppenbarat oss, då de ju av erfarenhet visste att de vita brukade dra med sig sjukdom och olycka. Hur hade det inte gått med en stam indianer borta vid Rio Bobonaza: de vita hade kommit och spritt ut en fruktansvärd sjukdom (smittkopporna), och hela stammen hade dött, som utplånad av en eld. Nej, bäst att hålla sig avvaktande och se vad de vita tänkte ta sig till. Men mina fotografier kunde inte heller de besökande indianerna låta bli att studera. Ömsom stirrade de på bilderna, ömsom på Henry och mig, inte utan en viss respekt, de talade ivrigt sinsemellan, och vi tyckte de såg litet vänligare ut.

Barnen var alltför nyfikna och hade alltför liten livserfarenhet för att tro oss om något ont. De kom fnissande fram och kände på våra kläder, strök förundrade den månadsgamla skäggstubben på våra kinder, som ju är en okänd manlig prydnad bland indianerna, ville peta på våra guldblomber och kunde inte slita blicken från Henrys blå ögon. Konstiga prickar tyckte de helt säkert. Vi hade emellertid en livlig känsla av att vi blivit synnerligen populära hos det yngre släktet.

Chumbela hade inte infunnit sig bland de besökande. Det skulle varit oförenligt med hans värdighet som byns äldste. Nej, det var vi, som skulle göra visit hos honom.

Sedan vi vilat upp oss genom en natts ordentlig sömn, utan att något störande inträffade, var vi redo för den stora presentationen. Vi hängde ånyo på oss alla våra vapen och tågade högtidligt över till hövdingens residens. Vid ena ändan av det stora, ovala huset fanns en liten dörröppning, men när jag styrde stegen dit, hejdade Severo mig ovanligt häftigt. Det var ingången till kvinnornas halva av huset, och det skulle ha varit ett stort brott av en man, om han sökt gå in den vägen. Den är tabu.

På motsatta sidan låg männens ingång, och liksom den andra var den så trång att man nätt och jämnt kunde komma in i huset. Måtten är avsiktligt så knappt tilltagna, det är en försiktighetsåtgärd i händelse av krig. Man kan lätt bomma till ingången effektivt, vilket också sker nattetid. Jibaroindianerna ligger alltid beredda på överfall från

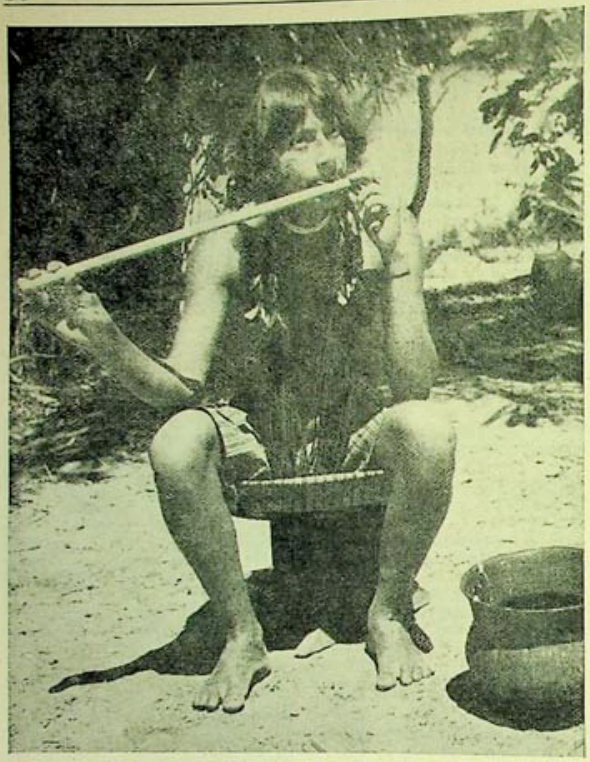
Här har vi den gamle Chumbela i närbild, förnöjt grinande över chichaskålen. Han är gladlynt och god och hans hustrur har det bra under hans äktenskapliga spira.

Närmaste granne till Chumbela är Nauitscha. Hans hydda är inte så fin, men den räcker till för familjen som består av en ung hustru och en skojfrisk pojke. Familjefadern själv är en spelevinkpå tjugofem år, fnittrande som en flicka

Indianpojkarna blev ytterligt förundrade över Henrys kinder, som de gärna ville stryka över. Skäggstubb var någonting alldeles nytt för dem.

Jibaroindianerna spelar gärna och dansar vid festliga tillfällen, och här sitter en av de unga musikanterna och övar sig på sin entonigt ljudande flöjt.

andra stammar, med vilka de håller fejd, och de stora husen är därför byggda på detta sätt, ibland till och med utrustade med dubbla väggar och riktiga skottgluggar. Dessutom har man röjt undan ett område kring husen, för att inga fiender osedda skall kunna närma sig.

Gamle Chumbela bjöd på en chichafest efter konstens alla regler. Här fanns inga restriktioner, den åtrådda drycken flödade, och det dracks ohejdat. Men när jag fann mig sittande med en rågad skål i vardera handen, trodde jag i alla fall att jag inte skulle kunna få ned mera. Förmätna tanke! Då kom en påpasslig liten värdinna trippande med ännu en skål, och innan jag hann värja mig, hällde hon chichan direkt i munnen på mig. Bara att svälja och se glad ut!

Chichan hos hövdingen var mycket stark, varför hela sällskapet snart befann sig i det mest uppsluppna humör. Henry, som blivit en stor chichaälskare under sina år i urskogen, läskade flitigt strupen. Det här är fin sötmjölk, va', muttrade han förnöjt till mig och slickade sig om munnen på ett sätt, som rönte allmän uppskattning.

Efter ett par timmars festande hos Chumbela fortsatte vi till nästa hus, där nya chichaorgier utspelades. Och så till hus efter hus — ansträngande men nödvändigt! Sällskapets glättighet övergick så småningom i det tillstånd, som sätter sig i benen, och när vi på eftermiddagen anlände till det sista av de sex husen, hade de flesta av oss svårt att få ned en enda droppe till. Hemfärden ska vi tala tyst om. Jag vet inte hur många gånger vi trillade omkull över trädrötter på den smala stigen genom byn eller klafsade ned i gyttjan, när vi skulle försöka gå balansgång på de stockar, som lagts ut över de sanka ställena.

Vi somnade ovaggade den natten.

Vår fallenhet för sällskapligt umgänge var något som indianerna satte värde på, och det föreföll oss under de närmaste dagarna som om de skulle se på oss med allt vänligare blickar. Våra följeslagare i kanoten intygade också att vi gjort ett mycket gott intryck. Och ju längre tiden led, desto mera fick huvudjägarna klart för sig att vi inte bragt olycka med oss och att vi inte ville dem något ont. Nej, tvärtom, vi utdelade ju frikostiga presenter i form av speglar, halsband, örhängen, nålar, ringar och andra begärliga ting. Vårt lager skulle länsats, om inte vi haft Severo, som ibland var nästan ovärderlig. Före avfärden från Puyo hade han kommit över en hel låda ringar, röda och gröna, som nybyggarna använder att märka höns med, och snart satt dessa dyrgripar på allas fingrar.

Men främst var det Henrys förtjänst att vi blev goda vänner med byns innevånare. Han slog frivolter och hjulade, så indianerna lade sig raklånga på marken och höll sig för magen av skratt. De sökte göra efter honom, men trots all sin spänst slog de sig bara halvt fördärvade. Än mer imponerade Henry på dem med sina kraftprov, särskilt när han lade sig i brygga och lät fem, sex indianer ta plats på bröstkorgen och magen. Han hanterade de kraftiga, fullvuxna indianerna som om de varit barnungar — det var de gamla tyngdlyftartagen från Danmark!

Även jag bidrog så gott jag kunde till underhållningen. Från en film med Laurel och Hardy, mera ökända kanske under namnen Helan och Halvan, hade jag lärt ett par enkla tricks. Ett av dem bestod i att med armarna i kors taga sig i näsan med ena handen och i örat med den andra, släppa taget, slå sig på knäna och göra om samma sak, men omvänt, så att man i stället fick tag i andra örat, slå sig på knäna igen osv. Jag hade stor framgång, alla skulle härma mig. Och jag vill lova att respekten för de hemska huvudjägarna minskades något, när man stod som instruktör för ett tjugotal vildar, som slog sig på knäna och nöp sig i näsan och öronen under ljudliga skrattsalvor. Inte ens den gamle värdige Chumbela kunde hålla sig i skinnet utan tränade i smyg, och en dag kom han glädjestrålande över till vårt hus för att visa att nu kunde han den vite gästens trevliga konster.

Likaså gjorde vi succé med åtskilliga av de saker vi fört med oss. En modern järnborr, tillhörande filmutrustningen, måste varenda indian prova, och en liten tingest som min ficklampa väckte den allra livligaste förvåning. När jag tände den fick jag i en hast fullt av åskådare, som brydde sina hjärnor.

— Det är ju eld, sade de. Hur kan du ta i den, utan att bränna dej?

— Det kan du också, försök bara, svarade jag.

— Nej, det är inte så säkert, menade indianerna. Det finns nog många saker, som de vita kan handskas med hur som helst utan att göra sej illa på dem, men så snart en indian tar i dem, blir det otäcka saker, som man inte kan lita på.

En av indianerna hade varit på resa ända bort till missionsstationen vid Canelos, omtalade han, och träffat en soldat, som ägde en sådan skenbart ofarlig tingest. Soldaten kunde hålla den utan att någonting hände, men då indianen tog i den, bar den sig förfärligt konstigt åt och slog nästan av tummen på honom. Där såg man!

— Ha, ha, skrattade Henry. Det är gamla tricks. De stack en råttfälla i handen på indianen.

Nå så farlig var nu inte min ficklampa, det fick åskådarna snart klart för sig. De kunde ta i den, utan att de riskerade bränna sig, och döpte den därför till »den kalla elden». Bra namn, eller hur?

Chumbela och Severo kom mycket bra överens och utövade gärna jämförande chichaforskning. Den här gången utföll provet tydligen till belåtenhet av minerna att döma.

— Men var stoppar man in bränslet? fortsatte de sina frågor.

— Jo, låt jag Telmo översätta, man stoppar inte in någon ved, utan såna här. Och därvid visade jag på mitt förråd av batterier.

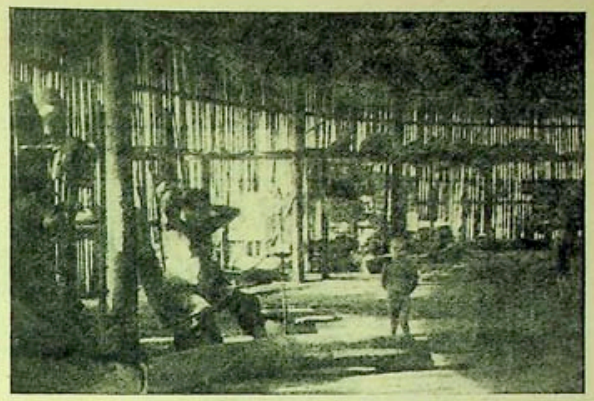
— Och vad är det för nånting, då?

Det var en kvistigare fråga. Elektricitet? Jo, detsamma som blixten, förklarade jag efter en stunds funderande.

Indianerna satte huvudena ihop och muttrade oförstående. Så småningom insåg de vad jag åsyftade, och så döptes mitt ficklampsbatteri till vad man skulle kunna översätta med »blixt i konservdosa». Jag kunde dock inte redogöra för vart åskan, som borde åtfölja blixten, tagit vägen.

Även andra händelser bidrog till att huvudjägarna betraktade oss vita män med en respekt och en välvilja, som sannerligen inte hörde till vanligheterna.

Det var stort kalas hemma hos oss en dag, och några av våra målade gäster började skryta med sina bravader. De pekade på alla ärr de bar på kroppen efter sina fejder och satte näsan i vädret. Severo fnyste föraktfullt och begynte i stället underhålla dem med *sina* bragder, och han bar verkligen syn för sägen genom sin ärriga kropp. Han demonstrerade hur en kula gått in i kinden, och han klädde nästan av sig naken för att få visa var kulor och spjut sårat honom. Som Severo dessutom var utrustad med en livlig fantasi, besatt han verkligen förmågan att utmåla sina äventyr vida ruskigare än de varit och att alltid framställa sig själv som den verklige hjälten. Han var obetalbar i sin väsande svada.

Här är en interiör från Chumbelas hövdingehus, som var det finaste i hela byn med väggar åt alla sidor. Det var rymligt och svalt och gav ordentlig plats åt hela familjen.

— Och de där två vita vita då? frågade indianerna.

Servero, som var lika mån om Henrys och mitt anseende som om sitt eget, fortsatte utan ett ögonblicks tvekan med historier om våra bedrifter.

— Vet ni vad det är, sade han bl.a. och pekade på ett ärr, som jag hade i pannan som minne efter bilolyckan i Guayaquil och vilket då ännu var färskt och rött. Jo, nu ska ni få höra, klämde Severo till med — och så kom en historia om hur jag blivit överfallen av ett halvt dussin banditer och egenhändigt klarat av hela skocken. Ärret i pannan var det enda minnet av striden.

— Jag skall väl hjälpa Severo, tänkte jag, knäppte upp kläderna och visade på ett ärr efter en blindtarmsoperation.

Severo, som visste vad det härrörde ifrån, kunde inte låta bli att dra på munnen, men han fann sig snabbt, och så blev jag huvudpersonen i ett nytt äventyr. Jag påstods ha fått ett hullingförsett spjut genom magen, vilket jag dock dragit ut igen — att några tarmar följde med spelade inte så stor roll — och sedan hade jag stött ned mina fiender till höger och vänster med det blodiga spjutet.

Infödingarna var mycket generösa med sin chicha, och här serveras Henry två skålar samtidigt. Han sade inte nej, hade ingen chans.

Indianerna gjorde stora ögon. Men naturligtvis var det sant; ärren måste ju vara bevis nog. Fina krigare och trevliga prickar, de där två vita — bestämt stod de och tänkte något sådant? Deras blankbruna ansikten utstrålade i varje fall idel välvilja.

Rolf Blomberg

fortsätter nästa gång sin skildring och berättar då bland annat om ett kusligt äventyr, då en av indianskorna blev sjuk och han själv fick skulden. Infödingarna trodde nämligen att filmkameran förhäxat kvinnan.